

สภาพทั่วไปของตำบลนครชุม

2.1 ประวัติความเป็นมาของตำบลนครชุม¹

จากที่ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในอดีตของตำบลนครชุม จากแหล่งต่างๆ ไม่พบว่ามีเอกสารเล่มใดได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของตำบลนครชุม เพื่อเก็บเป็นหลักฐานไว้เลย ดังนั้นผู้เขียนจึงจำเป็นต้องศึกษาคำบอกเล่าของราษฎรในชุมชน เพื่อเก็บเป็นหลักฐานไว้สำหรับศึกษาค้นคว้าต่อไป และจากคำบอกเล่าทำให้ผู้เขียนทราบว่า ราษฎรในตำบลนครชุม โดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่ ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของตำบลนครชุมว่า

ตำบลนครชุมเคยเป็นที่พำนักของพ่อขุนบางกลางหาว โดยพ่อขุนบางกลางหาวได้ปักหลักอยู่ที่นครชุม และใช้นครชุมเป็นที่ฝึกฝนทหารพระองค์ท่าน ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม มีภูเขาล้อมรอบของนครชุม ทำให้นครชุมสามารถใช้เป็นสถานที่ฝึกฝนทหารของพ่อขุนบางกลางหาวได้เป็นอย่างดี ตราบจนกองทัพของพระองค์เข้มแข็งพอ พ่อขุนบางกลางหาวจึงได้ประชุมนัดหมายแม่ทัพนายกองทั้งหมด โดยทรงรับสั่งว่า ถ้าเห็นธงทิวชักขึ้นบนยอดเขาช้างลงแล้วให้ทุกหมวดทุกกองเคลื่อนทัพเข้าตีเมืองบางยาง

เมื่อกองทัพของพ่อขุนบางกลางหาวตีเมืองบางยางได้แล้ว พระองค์ก็ทรงประกาศจัดตั้งเมืองบางยางขึ้นใหม่ ภายใต้การปกครองของพระองค์

หลังจากพ่อขุนบางกลางหาวจัดตั้งเมืองบางยางเรียบร้อยแล้วก็รวบรวมกำลังพลจนเข้มแข็ง ร่วมมือกับพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราดยกทัพเข้าตีสุโขทัยจากขอมคืนมา

¹ สัมภาษณ์ กำนันพล แสงสุข 59 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2536

จากการที่พ่อขุนบางกลางหาว ใช้นครชุมเป็นที่ฝึกปรีทหาร ก็เลยตั้งชื่อดำบลนี้ว่า
ตำบลนครชุม ปัจจุบันมีเนินค่าย อยู่หมู่ 5 บ้านนาขุนคั่นเพราะจะเป็นเนินสูงและชุดคลอง
ล้อมรอบ²

อาจารย์สุพจน์ พุกกะวัน กล่าวไว้ในเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านอำเภอนครไทยว่าใน
ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา ชาวคนไทยมีนิทานประเภทอธิบายสถานที่อยู่มากมาย เพื่อ
ที่จะแสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านและสถานที่ต่างๆ มีความเป็นมาอย่างไร เช่นมีนิทานเล่าเกี่ยวกับ
บ้าน ช้าง บ้านแยง และบ้านปอย ว่าในสมัยพระร่วงครองเมืองบางยาง เมื่อรู้ว่ามีข้า
ศึกมาก็มารับข้าศึกที่เรียกว่าบ้านแยงก็เพราะเป็นบ้านที่ใช้แอบดูข้าศึก ถ้าจับบุคคลที่ต้อง
สงสัยไว้ได้ก็นำมาสอบสวนโดยพระร่วงจะรู้ว่าใช้ข้าศึกหรือไม่ บ้านที่พระร่วงใช้สอบสวน
จึงเรียกว่าบ้านช้าง ส่วนบ้านปอยนั้นเป็นบ้านที่พระร่วงนำข้าศึกมาปล่อย จึงเรียกว่าบ้านปอย
ในที่สุดโดยในนิทานเหล่านี้ จะกล่าวถึงเฉพาะแต่พระร่วงเท่านั้นไม่ได้มีการกล่าวถึง
พ่อขุนบางกลางหาวแต่อย่างใด ดังนั้นชื่อของพ่อขุนบางกลางหาวคงจะเข้ามาในนครไทย
ภายหลัง³

เรื่องของพ่อขุนบางกลางหาวที่ชาวบ้านรับรู้กันในปัจจุบัน ผู้เขียนมีความเห็นว่า
น่าจะเป็นการตีความภายหลังว่าเป็นพ่อขุนบางกลางหาว ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านรับรู้ว่าเป็นพระ
ร่วง แต่ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานรองรับทางโบราณคดี หรือมีหลักฐานใดๆ ที่ยืนยันว่า
ตำบลนครชุม เคยเป็นที่ตั้งของกองทัพ ต้องทิ้งไว้ให้เป็นปัญหา ที่จะต้องคลี่คลายในทาง
ประวัติศาสตร์ต่อไป

2.2 ถิ่นเดิมก่อนอพยพ

สำหรับถิ่นฐานเดิมของชาวดำบลนครชุม ก่อนที่กลุ่มคนเหล่านี้ จะเข้ามาตั้งถิ่นฐาน
อยู่ที่ตำบลนครชุม ซึ่งก็ได้เข้ามาอาศัยอยู่เป็นเวลานานประมาณ 100-200 ปีในการอพยพ
เข้ามานั้นมีอยู่หลายกลุ่มหลายพวกด้วยกัน กลุ่มแรกอพยพมาจากประเทศลาว ซึ่งเป็นกลุ่ม
คนส่วนใหญ่ของนครชุมกลุ่มอื่นๆ ก็มีมาจาก อำเภอด่านซ้ายจังหวัดเลย, ตำบลนาฝางอำเภอนาแห้ว

² สัมภาษณ์นายบุญวัน รัตนะโค้น 18 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2536

³ สุพจน์ พุกกะวัน. วัฒนธรรมพื้นบ้านอำเภอนครไทย. สัมมนาประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก
<11-13 กุมภาพันธ์ 2525, วิทยาลัยครูพิษณุโลกสงคราม, กรุงเทพฯ: ศุภสภา, 2525> หน้า 259

จังหวัดเลย, ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก สันนิษฐานว่ากลุ่มหลังที่มาจากอำเภอ
ด่านซ้าย, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย น่าจะเป็นกลุ่มคนที่มาจากประเทศลาวเหมือนเช่นกลุ่มแรก
เพียงแต่ก่อนที่จะเข้ามาอาศัยอยู่ในตำบลนครชุมได้ปักหลักปักฐานอยู่ที่อำเภอด่านซ้าย, อำเภอนาแห้ว
จังหวัดเลย มาก่อน แต่ถิ่นฐานดั้งเดิมนั้นมาจากประเทศลาว⁴

ในระยะแรกของการอพยพเข้ามามีเพียง 5-6 ครอบครัว บุคคลแรกที่เข้ามาบุก
เบิกทำมาหากินคือนายหล่อ รัตนะเป็นต้นตระกูลของตระกูลรัตนะ โคนซึ่งเป็นตระกูลหนึ่งที่มี
เครือญาติมากมาย ในตำบลนครชุม⁵

สิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าชาวตำบลนครชุมเป็นคนกลุ่มเดียวกันที่อพยพมา
จากประเทศลาว คือลักษณะของเครือญาติซึ่งในตำบลนครชุมนั้นมีตระกูลใหญ่ๆ อยู่เพียง
4-5 ตระกูล ตระกูลแสงสุข ตระกูลรัตนะ โคนและเมื่อสืบกันเข้าไปจริงๆ ตระกูลเหล่านี้ก็ยัง
เป็นคนที่อยู่ในบ้านเครือเดียวกันอีกด้วย

สำหรับนายหล่อ รัตนะ อพยพมาจากเมืองบ่อเตน แก่น้าวประเทศลาว ก่อนที่จะ
มาถึงนครชุมก็ดำเนินทางมาเรื่อยๆ คำที่โหมก้นอนนั้นจนมาถึงที่นครชุม เห็นว่าทำเลดี มีแม่น้ำ
ไหลผ่าน เหมาะแก่การเพาะปลูกจึงตั้งหลัก
แหล่งอยู่ที่บ้านนาทุ่งใหญ่ ตำบลนครชุม⁶

หลังจากที่นายหล่อ รัตนะได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านนาทุ่งใหญ่ตำบลนครชุมแล้ว ก็ได้
มีกลุ่มคนจากประเทศลาวอพยพเข้ามาเพิ่มเติมอีก เพราะได้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ของ
นครชุม

เมื่อประมาณปี 2341 ได้มีกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งอพยพเข้ามาอยู่บริเวณที่เป็นบ้านนา
เมือง ตำบลนครชุมในปัจจุบัน นำโดยนายช้าง นายแก้ว นางอ่อน นางลิ้ม โดยสาเหตุที่

⁴ สัมภาษณ์ กำนันพล แสงสุข 59 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2536

⁵ สัมภาษณ์นางบุญมา โตมาป่า 6 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2536

⁶ สัมภาษณ์นายบุญจัน รัตนะ โคน 18 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2536

เลือกเอาตำบลนครชุมเป็นแหล่งที่ทำกิน มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. นายช้างเป็นพรานเหี่ยวล่าสัตว์ วันหนึ่งเดินทางผ่านมา เห็นว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกจึงตั้งบ้านเรือนขึ้นอยู่ตามลำพัง
2. หมู่บ้านเดิมเกิดโรคระบาด วัชควายตายจึงอพยพหนีโรคระบาด
3. บ้านเมืองเกิดศึกสงคราม นายช้างและนายแก้วจึงได้นำพรรคพวกอพยพมาจากบ้านเดิม มาตั้งบ้านเรือนที่ริมฝั่งแม่น้ำแควน้อยฝั่งตะวันตกติดกันทุ่งนาเมือง จนมีพรรคพวกทยอยกันอพยพเข้ามาอยู่เรื่อยๆ จนกลายเป็นชุมชนใหญ่ และได้เรียกชุมชนนั้นว่าบ้านนาเมือง⁷

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ทราบว่ากลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในนครชุมมีจำนวน 2 กลุ่มใหญ่ เป็นอย่างต่ำ กลุ่มแรกคือกลุ่มของนายหล่อรัตนแห่งบ้านทุ่งใหญ่ กลุ่มที่สอง คือกลุ่มของนายช้างและนายแก้วแห่งบ้านนาเมือง

2.3 เส้นทางอพยพ

จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ทำให้ทราบเส้นทางที่ใช้ในการอพยพเข้ามาสู่นครชุม โดยประเมินเอาจากคำบอกเล่า ซึ่งสามารถสรุปออกมาได้ว่า ชาวลาวในนครชุมอพยพมาจากเมืองบ่อแตนแก่นท้าว (เรียกตามผู้ให้สัมภาษณ์) เป็นส่วนใหญ่ เมืองบ่อแตนแก่นท้าว นั้นเป็นถิ่นฐานสุดท้ายในประเทศลาวก่อนจะอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยซึ่งแต่เดิมก็มีการอพยพมาจากเวียงจันทร์ผ่านมาทางบ่อแตนแก่นท้าว แล้วจึงเข้ามาสู่ประเทศไทย

เมืองบ่อแตนแก่นท้าว ตั้งอยู่ทางฝั่งขวาแม่โขงขึ้นกับแขวงธัญบุรีประเทศลาวติดชายแดนไทยทางด้านอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งเดิมที่ผืนแผ่นดินฝั่งขวาแม่น้ำโขงบริเวณแขวงธัญบุรี แผลออกไปเลยที่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง จรดถึงดินแดนเวียงจันทน์ตลอดจนแคว้นสิบสองเจ้าไทย (หรือสิบสองจุไทย) พัวพันทั้งห้าทั้งหก ซึ่งแคว้นหลวงพระบางและเวียงจันทร์เป็นของวันทสีมาของประเทศไทย แต่กลับต้องมาเสียให้กับฝรั่งเศสในช่วงที่ฝรั่งเศสเข้ายึดอินโดจีน

⁷ บัญชา สิทธิ. ข้อมูลปฏิบัติงานของพัฒนากร. สำนักงานพัฒนากร อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก, 2536, หน้า 5

เมื่อน้อยเตนแก่ท้าวเป็นของฝรั่งเศสตามหนังสือสัญญาฉบับลงวันที่ 23 มีนาคม
พ.ศ. 2449 (ร.ศ. 125)

แขวงชัยบุรีเป็นของฝรั่งเศสตามหนังสือสัญญาฉบับลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2446 (ร.ศ. 122)

หลวงพระบางเป็นของฝรั่งเศสตามหนังสือสัญญาฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม
พ.ศ. 2436 (ร.ศ. 112)⁸

⁸ เต็ม วิชาคนพจแกจ. ประวัติศาสตรอีสาน. (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมนาสาสร), 2513) หน้า 402

เมื่อวิเคราะห์จากคำบอกเล่าและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทำให้เราทราบว่า การอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งของชาวลาวในนครชุม อพยพเข้ามาในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประมาณรัชสมัยของ สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ในขณะนั้นเมืองบ่อแตนแก่นท้าว แขวงชัยบุรี รวมไปถึงหลวงพระบางและเวียงจันทน์ ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม ต่อมาดินแดนเหล่านี้ได้ตกเป็นของฝรั่งเศส ในรัชสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

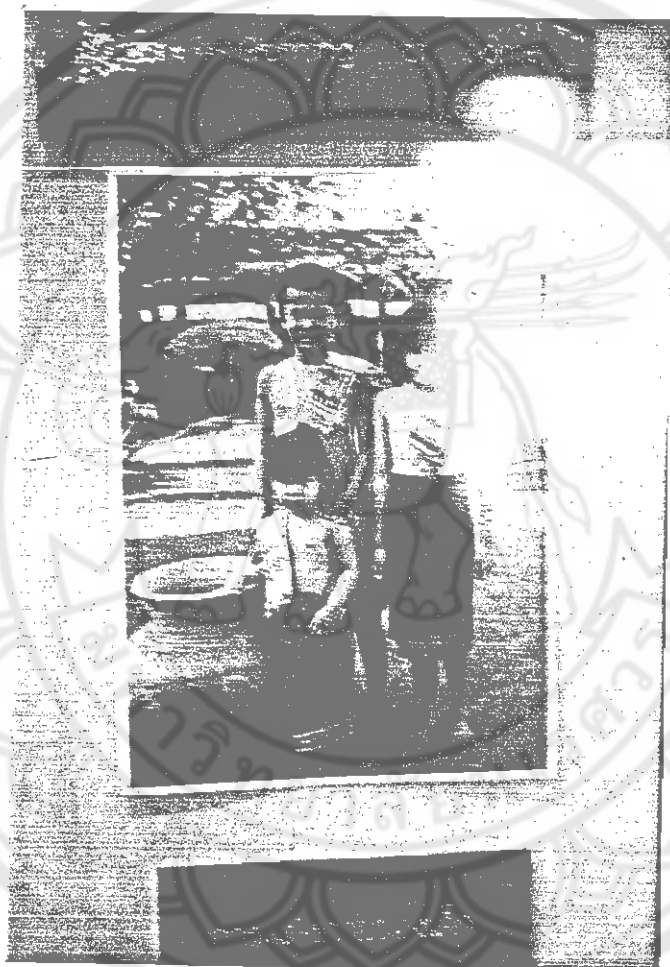
2.4 ลักษณะชาติพันธุ์

จากการสัมภาษณ์ราษฎรตำบลนครชุม ทำให้ทราบว่าราษฎรส่วนใหญ่ของตำบลนครชุม เป็นชาวลาวที่อพยพมาจากประเทศลาว บริเวณเมืองบ่อแตน แก่นท้าวหลวงพระบางและเวียงจันทน์ ดังนั้นจึงทำให้ลักษณะรูปร่างหน้าตาหรือลักษณะทางกายภาพโดยรวมคล้ายๆ กับคนในแถบภาคอีสาน (มีรูปประกอบ)

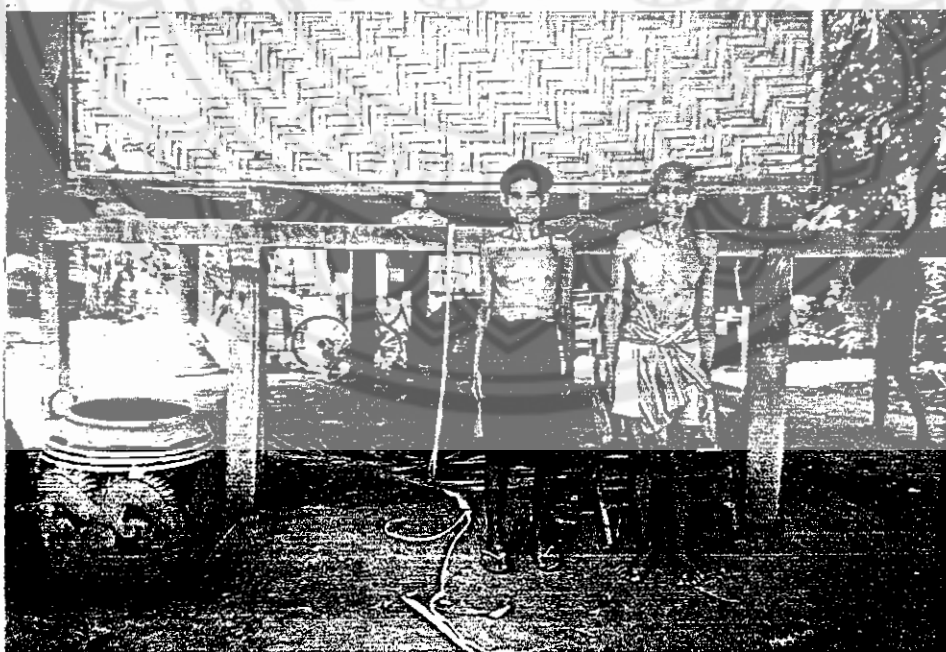
การแต่งกายในอดีตของชาวนครชุม

การแต่งกายเด็กชาวนครชุมในอดีต

การแต่งกายของหญิง-ชาย ชาวนครชุมในปัจจุบัน

2.5 สภาพการปกครองในอดีต

สภาพของชุมชน เริ่มแรกจะอยู่กันเป็นกลุ่มเล็กๆ กลุ่มละ 4-5 ครอบครัวไม่มีการรวมตัวกันเป็นชุมชนใหญ่เหมือนในปัจจุบัน ภายในกลุ่มก็จะมีความผูกพันกันในลักษณะเครือญาติและใช้ระบบอาวุโสในการปกครอง ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในกลุ่มเด็กต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ตั้งนั้นลักษณะการปกครองจึงไม่มีระเบียบแบบแผนที่ตายตัว ไม่มีการตั้งกฎระเบียบขึ้นมาบังคับกันในกลุ่ม ทุกคนจะอยู่กันอย่างพี่น้อง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีปัญหาอะไรก็พึ่งพาอาศัยกัน ถ้าในกรณีมีเรื่องราวความขัดแย้งเกิดขึ้นในกลุ่ม ก็จะทำให้ผู้อาวุโสที่ได้รับการยอมรับและเชื่อฟังจากสมาชิกเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ก็จะให้ตัดสินข้อขัดแย้งนั้นๆ โดยที่คู่กรณีจะต้องยอมรับ และปฏิบัติตามคำตัดสินนั้น แต่ในระยะหลังสภาพของชุมชนมีการขยายตัวจนเป็นชุมชนขนาดใหญ่ จึงจำเป็นต้องมีผู้ใหญ่บ้านและกำนันเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านและตำบล ตามลำดับ ดังนั้นข้อขัดแย้งหรือคดีความต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน จึงเป็นหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้านและกำนันจะต้องไกล่เกลี่ยหรือคดีความนั้นๆ แต่ถ้าคดีความใดๆ เป็นคดีใหญ่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ เช่น คดีปล้นทรัพย์ ขโมยวัว ขโมยควายหรือแม้กระทั่งการฆ่าคนตาย ผู้กระทำผิดในคดีเหล่านี้จะต้องถูกส่งไปยังเมืองที่ชุมชนนั้นๆ ขึ้นตรงอยู่เช่น นครชุมขึ้นตรงต่อเมืองนครไทย ผู้กระทำผิดก็จะถูกส่งตัวไปยังเมืองนครไทย ให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินคดีนั้นเป็นผู้พิจารณาตัดสินคดีต่อไป⁹

สำหรับการเสียภาษีนั้น ในระยะเริ่มแรก ยังไม่มีการเรียกเก็บเนื่องจากเป็นชุมชนขนาดเล็กอยู่กันกระจัดกระจายตามป่าเขา ชาดการติดต่อกับชุมชนภายนอก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศป่าเขาไม่เอื้ออำนวยต่อการสัญจรไปมา จนเมื่อชุมชนการขยายตัวเป็นชุมชนขนาดใหญ่ราษฎรอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นหมู่บ้าน เป็นตำบลในที่สุด จึงได้มีการเรียกเก็บส่วย ตำบลนครชุมนั้นขึ้นตรงต่อเมืองนครไทย ดังนั้นจึงต้องส่งส่วยให้กับเมืองนครไทยเป็นประจำทุกปี ลักษณะของส่วยที่จัดเก็บนั้นเป็นผลผลิตที่ผลิตได้ในชุมชน เช่น ข้าว ฝ้าย ที่ทอขึ้นในชุมชน หรือของป่าที่ชาวบ้านหาเก็บมาได้แต่ถ้าปีใดแห้งแล้งผลผลิตตกต่ำหรือได้น้อย ทางเมืองต้นสังกัดก็จะไม่เข้มงวดหรือเร่งรัดแต่ประการใด แต่จะผ่อนผันให้ตามแต่เหตุผลอันสมควร¹⁰

⁹ สัมภาษณ์ก้านพล แสงสุข 59 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2537

¹⁰ สัมภาษณ์ก้านพล แสงสุข 59 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2537

2.6 สภาพทางภูมิศาสตร์

ตำบลนครชุมมีพื้นที่ทั้งหมด 18,041 ไร่ ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอนครไทยไปทางทิศเหนือ ระยะทางประมาณ 33 กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูงในหุบเขาพื้นที่มีลักษณะในแนวยาวจากเหนือสู่ใต้ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีเทือกเขาสันนาท่งสองด้าน พื้นที่บางส่วนของตำบลนครชุมอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการและอีกด้านเป็นเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่าภูซัด มีลำน้ำแควน้อยไหลผ่าน ป่าไม้ส่วนใหญ่ถูกราษฎรบุกรุก เป็นที่ทำกิน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ จด บ้านนาวังฆ้อง ตำบลน้ำกุ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ทิศใต้ จด เขตป่าสงวนแห่งชาติน้ำตกชาติตระการและตำบลบ้านพร้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ทิศตะวันออก จด เขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่าภูซัดและตำบลนาฝิง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ทิศตะวันตก จด เขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการจังหวัดพิษณุโลก

2.7 การคมนาคม

การเดินทางไปตำบลนครชุม ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1284 จากอำเภอนครไทยถึงบ้านนาเมือง สภาพถนนเป็นถนนราดยาง รวมระยะทางประมาณ 29 กิโลเมตร การคมนาคมของตำบลนครชุมติดต่อได้สะดวกทุกหมู่บ้าน โดยมีถนนลูกรังเชื่อมติดต่อกันตลอดความยาวของหมู่บ้าน ซึ่งมีด้วยกัน 2 สาย

สาย ก. จากบ้านนาเมืองเชื่อมหมู่บ้านตอนเหนือของตำบลนครชุมได้แก่บ้านนาลานข้าว บ้านนาทุ่งใหญ่ และบ้านนาดาด

สาย ข. จากบ้านนาเมืองเชื่อมหมู่บ้านตอนใต้ได้แก่บ้านนาชุมคัน บ้านนากะบาก และบ้านนาฟองแดง¹¹

¹¹ ที่มา รายงานผลการสำรวจวิเคราะห์หมู่บ้านเพื่อกำหนดนโยบาย สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย,ม.ป.ท. หน้า 2

สภาพเส้นทางที่ราษฎรใช้สัญจรไปมาในหมู่บ้าน

2.8 สภาพการปกครอง

ตำบลนครชุม เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลกแบ่งการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน คือ

- หมู่บ้านนาทุ่งใหญ่
- หมู่บ้านนาลานข้าว
- หมู่บ้านนาเมือง
- หมู่บ้านโนนนาซอน
- หมู่บ้านนาชุมคัน
- หมู่บ้านนากะบาก
- หมู่บ้านนาฟองแดง
- หมู่บ้านนาตาด

จำนวนครัวเรือนของตำบลนครชุมทั้งหมด 625 ครัวเรือน

จำนวนประชากรของตำบลนครชุมทั้งหมด 2,879 คน¹² ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

¹² ที่มาสำนักงานสถิติจังหวัดพิษณุโลก. แบบรายงานผลการสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน พ.ศ.

ตาราง 2.1 แสดงจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือน

หมู่ที่	จำนวนประชากร	จำนวนหลังคาเรือน
1	583	112
2	564	118
3	423	96
4	258	58
5	329	85
6	42	10
7	566	114
8	159	32
รวม	2879	625

ที่มา: ตารางแสดงผลการสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน พ.ศ. 2534¹³

¹³ สำนักงานสถิติจังหวัดพิษณุโลก. แบบรายงานผลการสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน พ.ศ. 2534

2.9 สภาพทั่วไปของชุมชน

2.9.1 แหล่งน้ำ

1. แม่น้ำแควน้อย ถือได้ว่าเป็นเส้นโลหิตสำคัญของตำบลนครชุม ไหลผ่านจากตอนเหนือของตำบลน้ำกุ่ม สู่ตอนใต้ของตำบลนครชุม

2. ลำห้วย มีห้วยต่างๆ ที่สำคัญไหลจากภูเขาที่ชันนาบข้างทั้ง 2 ด้าน ลงสู่แม่น้ำแควน้อย เช่นลำห้วยพริกขิง ห้วยเตือใหญ่ ห้วยฝง ห้วยหินช่อง ห้วยแข็ง ห้วยน้ำกุ่ม¹⁴

2.9.2 แหล่งน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค

นอกเหนือจากแหล่งน้ำที่กล่าวมาข้างต้นแล้วราษฎรชาวตำบลนครชุมยังมีน้ำประปาใช้อีก 7 คร้วเรือน ส่วนครัวเรือนที่เหลือใช้น้ำจากประปาภูเขา และจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ

2.9.3 สถานที่สาธารณประโยชน์

ตำบลนครชุมมีวัดอยู่ 5 แห่ง ได้แก่

วัดนาทุ่งใหญ่

วัดนาลานข้าว

วัดนาเมือง

วัดนาชุมคัน

วัดนาฟองแดง

เนื่องจากราษฎรตำบลนครชุมนับถือศาสนาพุทธ วัดจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของชาวบ้านอีกทั้ง ในวันสำคัญทางศาสนาเช่นวันเข้าพรรษาวันออกพรรษาวินวิสาขบูชา ฯลฯ วัดก็ยังเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีของชาวบ้านอีกด้วย

ตำบลนครชุมมีโรงเรียน 5 แห่ง แยกเป็นโรงเรียนประถม 4 แห่ง

โรงเรียนมัธยม 1 แห่ง

โรงเรียนประถม 4 แห่ง ได้แก่

โรงเรียนบ้านนาทุ่งใหญ่

¹⁴ สัมภาษณ์ก้านพล แสงสุข 59 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2536

โรงเรียนบ้านนาเมือง

โรงเรียนบ้านนาชุมคัน

โรงเรียนบ้านนาฟองแดง

โรงเรียนมัธยม 1 แห่ง ได้แก่โรงเรียนนครชุมนิตยาคม ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 บ้านนาทุ่งใหญ่

บทบาทที่สำคัญของโรงเรียนต่างๆ เหล่านี้ก็คือ ให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในตำบลนครชุม โดยเฉพาะโรงเรียนนครชุมนิตยาคมสามารถรองรับนักเรียนที่จบจากระดับชั้นประถมเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมต้น จนถึงระดับชั้นมัธยมปลายโดยไม่ต้องเดินทางเข้ามาเรียนในตัวอำเภอ นครไทย หรือในตัวจังหวัดพิษณุโลก¹⁵

ตำบลนครชุมมีสถานีอนามัย 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 บ้านนาเมือง

บทบาทและหน้าที่ของสถานีอนามัยตำบลนครชุมที่มีต่อราษฎรในชุมชนก็คือให้ความรู้และส่งเสริมทางด้านสุขภาพและอนามัยแก่ราษฎรในชุมชนตลอดจนการรักษาพยาบาลให้กับราษฎรในชุมชนที่เจ็บป่วย เช่นการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ การทำคลอดการรักษาโรคต่างๆ ที่อยู่ในขอบข่ายที่จะรักษาได้ ถ้าในผู้ป่วยรายใดที่ทางสถานีอนามัยรักษาไม่ไหวก็จะส่งผู้ป่วยรายนั้นเข้าไปรับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลอำเภอ นครไทยต่อไป¹⁶

นอกจากสถานที่สาธารณะประโยชน์ที่กล่าวมา ในเบื้องต้นแล้วตำบลนครชุมยังมีสถานที่สาธารณะประโยชน์อีกหลายแห่ง ได้แก่

ธนาคารข้าว อยู่ที่หมู่ที่ 2 บ้านลานข้าว

ศูนย์สวัสดิการตลาด อยู่ที่หมู่ที่ 3 บ้านนาเมือง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ที่หมู่ที่ 3 บ้านนาเมือง

ศูนย์เยาวชนตำบล อยู่ที่หมู่ที่ 3 บ้านนาเมือง

แต่เนื่องจากสถานที่สาธารณะประโยชน์เหล่านี้ขาดการดูแลและช่วยเหลืออย่างจริงจังจากหน่วยงานของรัฐทำให้ราษฎรในตำบลไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง กิจกรรมต่างๆ จึงขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถที่จะก่อประโยชน์ให้กับชุมชนเท่าที่ควร

สำหรับความรู้สึกของชาวบ้านที่มีต่อความช่วยเหลือของรัฐบาลนั้นจากการสัมภาษณ์กำนันพล แสงสุข กำนันตำบลนครชุมทำให้ทราบว่าชาวบ้านตำบลนครชุมไม่ค่อยให้ความสำคัญ

¹⁵⁻¹⁶ นาย ทวีช เฟื่องสลด แบบรายงานสภาพการสุขาภิบาลหมู่บ้านระดับตำบล

(ตำบลนครชุม วันที่รายงาน 31 มกราคม พ.ศ. 2537)

ต่อการให้ความช่วยเหลือของรัฐเนื่องจากไม่ค่อยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ถึงแม้จะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในเขตพื้นที่ตำบลนครชุม แต่ก็แค่แบบเช้าสามเย็นสามไม่ค่อยให้ความสนใจกับปัญหาของชาวบ้านเท่าที่ควร ชาวบ้านจึงเคยชินการดำรงชีวิตแบบช่วยเหลือตนเอง โดยยึดหลักพุทธศาสนาที่ว่า "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน"¹⁷

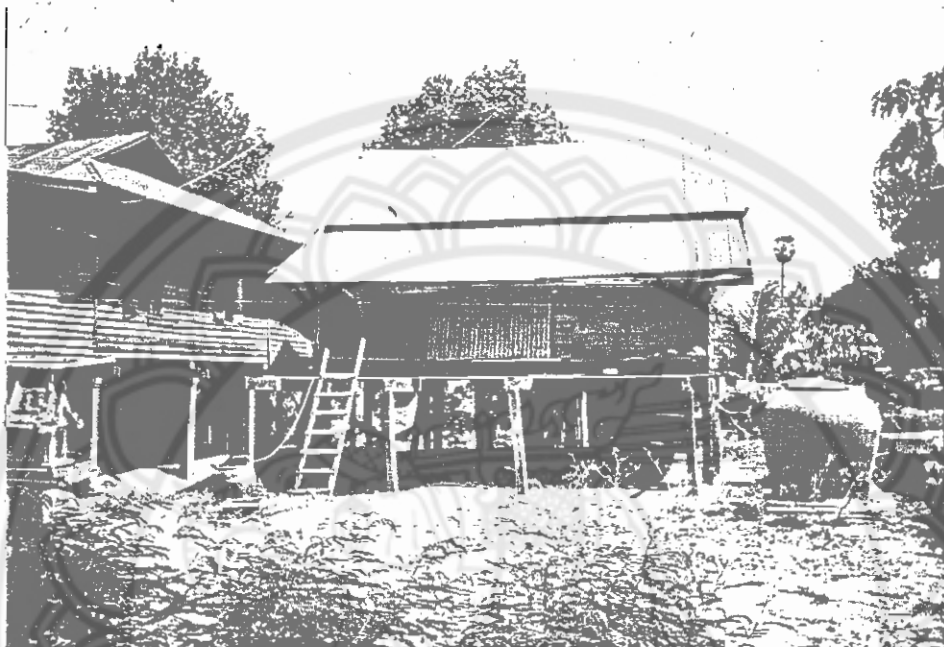
2.10 การตั้งบ้านเรือน

การตั้งบ้านเรือนของชาวตำบลนครชุม ส่วนมากจะตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ๆ กันเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ริมสองฝั่งแม่น้ำแควน้อย บนที่ราบเชิงเขา สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพดั้งเดิม คือเป็นบ้านไม้ได้ถุนสูง มีนอกชานกว้างไว้สำหรับนั่งพักผ่อนในยามกลับจากไร่จากนา ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งของบ้านเรือนคือ ไม่นิยมทำหน้าต่างสภาพภายในตัวบ้านจึงมืดและทึบสาเหตุที่ชาวบ้านไม่นิยมทำหน้าต่างก็เพราะชาวบ้านไม่ถนัดในการสร้างบ้านเรือน ชอบสร้างบ้านเรือนแบบง่ายเพื่อความรวดเร็ว โดยจะชักลากไม้มาจากในป่า แล้วก็เลื่อยให้เป็นแผ่นยาว เมื่อทำพื้นบ้านและฝาบ้าน สำหรับฝาบ้าน จะตอกติดกับเสาเรือนเลยไม่มีการติดท่อนเพื่อให้สั่นลงแต่อย่างใด¹⁸ (มีภาพประกอบ)

¹⁷ สัมภาษณ์ กำนันพล แสงสุข 59 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2537

¹⁸ สัมภาษณ์ นางตา แสงสุข 59 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2537

ลักษณะการปลูกสร้างบ้านเรือนของชาวนครชุม

ภาพยังข้าวสำหรับเก็บข้าวหลังฤดูเก็บเกี่ยว

